

Strukturfondspartnerskapet Skåne-Blekinges yttrande för SOU 2024:22 En ny organisation för förvaltning av EU-medel

Inledning

Strukturfondspartnerskapet Skåne-Blekinge har beretts möjlighet av Finansdepartementet att yttra sig över slutbetänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22).

Strukturfondspartnerskapet (SFP) Skåne-Blekinge välkomnar möjligheten att yttra sig och önskar ge en kompletterande bild till utredningens slutbetänkande och förslag. Yttrandet tar sin grund i EU:s partnerskapsprincip om flernivåstyre och kommer utgå från att säkerställa en fortsatt ändamålsenlig och effektiv förvaltning av de EU-medel som tillfaller Sverige. Yttrandet kommer att fokusera på de delar som rör Regionalfonden, Socialfonden samt Strukturfondspartnerskapet.

Strukturfondspartnerskapet Skåne-Blekinges huvudbudskap

Nedan följer partnerskapets medskick inför att regeringen ska tillvarata utredningens slutsatser. Resonemangen utvecklas vidare i yttrandet:

- Flernivåstyret och partnerskapsprincipen är en grundpelare för EU-samarbetet och spelar en avgörande roll för träffsäkerheten av EUs medel. En centralisering av hanteringen av fonderna riskerar att urholka denna grundläggande princip om EU:s funktionssätt.
- SFP Skåne-Blekinge menar att utredningen är för smal i sin ansats för att kunna dra slutsatser kring hur fonderna bäst ska hanteras för maximal effekt av EU:s medel.
- SFP Skåne-Blekinge tillstyrker förslag om att samla förvaltningen av Regionalfonden och Socialfonden under en myndighet. Det kommer sannolikt skapa synergier som innebär ökad ändamålsenlighet och effektivitet men kräver att Tillväxtverkets uppdrag breddas för att värna ett fortsatt ändamålsenligt nyttjande av Socialfonden.
- SFP Skåne-Blekinge avstyrker utredningens bedömning att minska antalet regionalfondsprogram till helst ett nationellt program. För att öka träffsäkerheten i de EU-medel som investeras behöver det regionala inflytandet över EU:s fonder snarare stärkas.
- SFP Skåne-Blekinge avstyrker förslag att avskaffa SFPs prioriterande roll. Att begränsa det regionala inflytandet till endast en rådgivande roll i utlysningsskedet försvagar sammanhållningspolitikens tillämpning av partnerskapsprincipen och dess platsbaserade ansats som ska möta regionala behov.

SFP Skåne-Blekinges övergripande kommentarer på utredningen

SFP Skåne-Blekinge välkomnar utredningens ambition att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv hantering av EU-medel med delad förvaltning. Däremot anses utredningen för smal i sin ansats för att kunna dra slutsatser kring hur fonderna bäst ska hanteras för maximal effekt av EU:s medel. Den inre organiseringen och förvaltningen av EU-medel måste vara avhängt hur man bäst får välförankrade och goda resultat med reell lokal och regional påverkan. SFP Skåne-Blekinge ser det som viktigt att uppmärksamma att vi ser utredningens smala fokus på kostnadseffektivitet i förvaltningen av medel, snarare än i kostnaderna i relation till programmets värdeskapande, som problematisk.

SFP Skåne-Blekinge anser att utredningens slutsatser och förslag gällande förvaltningen av Regionalfonden och ESF+ i större utsträckning borde haft sin utgångspunkt i EU:s sammanhållningspolitik partnerskapsprincip. Partnerskapsprincipen ska tillämpas vid genomförandet av program för Regionalfonden och ESF+ och handlar både om ett brett partnerskap mellan aktörer från offentlig sektor, akademi, näringsliv och civilsamhället samt ett flernivåstyre med en tydlig nedifrån-upp princip (artikel 8, EU-förordning 2021/1060). SFP Skåne-Blekinge ser med oro på den förflyttning mot en ökad centralisering som utredningen föreslår och ser en stor risk att partnerskapsprincipen kommer att försvagas i den föreslagna förvaltningsmodellen.

SFP Skåne-Blekinge ser det som positivt att nuvarande system ses över med målsättning att skapa ett robust system för framtiden som möjliggör störst möjliga nytta för de EU-medel som tillfaller Sverige. SFP Skåne-Blekinge är dock kritiska till den analys som utredningen ger av dagens system samt flera av de förslag för framtida praktiskt genomförande som presenterats. Tvärtemot utredningens uppdrag att utforma förslag som värnar och stärker Sveriges möjligheter att ta emot EU-medel ser vi att förslagen riskerar hämma tillämpningen av partnerskapsprincipen, och som resultat av detta inverka negativt på ändamålsenligheten och effektiviteten i nyttjandet av EU-medel. SFP Skåne-Blekinge tar sin grund i ett brett partnerskap av lokala och regionala representanter. Vi menar att utredningens förslag skulle innebära att beslutsmandatet som idag innehas av en demokratiskt utsedd församling med mycket god kännedom om lokala och regionala förutsättningar förflyttas till en statlig myndighet.

SFP Skåne-Blekinges arbete utgår från vad vi menar är en mycket tydlig tolkning av partnerskapsprincipen och flernivåstyret vilket bygger på ett högt engagemang där alla bistår med sina perspektiv på regionala och lokala behov och utmaningar. Medlen från EU:s sammanhållningspolitik är till skillnad från andra statliga medel verktyg för regional utveckling där den platsbaserade ansatsen är en förutsättning för goda resultat. Det borde således vara naturligt att fonderna hanteras annorlunda än andra medel som styrs av nationellt identifierade intressen. SFP Skåne-Blekinge ser en risk i betänkandets bedömning där det regionala och lokala perspektivet lämnas mindre utrymme, till förmån för en centralisering av ansvar vad gäller utvecklingspolitiken. EU-medlen behöver fortsatt vara ett regionalpolitiskt verktyg snarare än ett verktyg för nationellt identifierade satsningar.

En förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitiken

SFP Skåne-Blekinge ser positivt på utredningens förslag att samla hanteringen av Europeiska regionalfonden (Regionalfonden), Europeiska socialfonden (ESF+) och Fonden för en rättvis omställning (FRO) hos en förvaltande myndighet och att Tillväxtverket blir den myndigheten. SFP Skåne-Blekinge delar utredningens argument kring synergier och skalfördelar. Vi ser det som viktigt att kompetensförsörjningsområdet samlas under en förvaltande myndighet och att medlen från ESF+ och Regionalfonden fortsätter ha en tydlig regional prägel. Vi vill betona att vi ser det som viktigt att värna Svenska ESF-rådets kompetens och funktion inom Tillväxtverket.

Mellan Regionalfonden och ESF+ finns goda möjligheter till synergieffekter. De synergieffekterna har hittills uteblivit i stor utsträckning på grund av fondernas separata hantering och arbetssätt. Samtidigt ser vi att det breddade uppdraget ställer höga krav på Tillväxtverket och SFP Skåne-Blekinge vill framhålla att övergången till en förvaltande myndighet behöver ske på ett sådant sätt att det påverkar nuvarande programperiod så lite som möjligt. Interna förvaltningsmässiga förändringar får inte påverka programmets möjlighet till att lysa ut och nyttja tillgängliga medel.

SFP Skåne-Blekinge ser att Tillväxtverkets uppdrag kommer att behöva breddas för att inkludera de verksamhetsområden, uppdrag och arbetssätt som idag faller under Svenska ESF-rådet. För att säkra ett fortsatt gott genomförande av Socialfonden är det viktigt att Tillväxtverket bibehåller och utvecklar den kompetens och de kontaktytor som ESF-rådet byggt upp. Närhet till aktörerna, regional kännedom och kompetens är nyckelfaktorer som krävs för att säkra fondernas ändamålsenlighet och träffsäkerhet. Vi vill uppmärksamma att ESF+ är ett viktigt verktyg för att möta utmaningar kopplade till utanförskap och behov av inkludering. Fonden är en viktig finansieringskälla för utvecklingsprojekt för kommuner och idéburen sektor. Om Tillväxtverkets uppdrag inte breddas och kompetens inom området inte tillförs ser SFP Skåne-Blekinge en risk i ett snävare nyttjande av ESF+ i Sverige.

Utifrån det föreslagna breddade uppdraget och de utökade krav som vi ser att det ställer på förvaltande myndighet så ser SFP Skåne-Blekinge det som viktigt att belysa vad vi ser som en potentiell risk för intressekonflikter inom myndigheten. Betänkandet belyser inte de eventuella intressekonflikter som kan uppstå hos en förvaltande myndighet som även ansvarar för nationella uppdrag kopplat till förvaltningsuppdraget. Under pågående programperiod finns exempel på detta som vi ser behöver uppmärksammas, speciellt i ljuset av föreslaget om breddat uppdrag. Specifikt processen kring finansieringen av de europeiska innovationshubbarna (EDIH) i Sverige samt hanteringen och beredningen av riskkapital där SFP inte haft någon insyn eller medverkan i utlysningprocessen. Vi menar att detta ytterligare stärker argumenten kring att framtida förvaltning behöver säkerställa ett system som tydligt utgår från EU:s partnerskapsprincip med en tydlig ansvarsfördelning mellan förvaltande myndighet, regionalt utvecklingsansvariga och det som idag är strukturfondspartnerskap.

Antalet program inom ERUF bör minska

SFP Skåne-Blekinge avstryker utredningens bedömning och framhåller att antalet regionala program bör behållas under kommande programperiod.

Förutsättningarna för en hållbar regional utveckling varierar mellan olika delar av landet vilket kräver ett territoriellt perspektiv för säkra ett ändamålsenligt och effektivt genomförande av EU-medlen. Det är därför viktigt med ett fortsatt regionalt och lokalt inflytande över hur EU-medlen riktas. SFP Skåne-Blekinge ser en risk i betänkandets bedömning där det regionala perspektivet lämnas mindre utrymme, till förmån för en centralisering av ansvar vad gäller utvecklingspolitik. Programmets prioriteringar styrs och bör även fortsatt styras av de regionala utvecklingsstrategierna och de regionala strategierna för smart specialisering som tas fram i bred samverkan mellan regionerna, näringsliv och dess organisationer, kommunerna, akademi och forskningsinstitut, det civila samhället samt länsstyrelsen och andra statliga myndigheter. För att öka träffsäkerheten i de EU-medel som investeras behöver det regionala inflytandet över EU:s fonder snarare stärkas.

Förslag till förändring av systemet med regionala strukturfondspartnerskap: regionala referensgrupper

SFP Skåne-Blekinge avstryker utredningens förslag att dagens strukturfondspartnerskap omvandlas till regionala referensgrupper.

SFP Skåne-Blekinge ser att utredningens förslag att dagens strukturfondspartnerskap omvandlas till regionala referensgrupper, helt utan insyn och mandat i beslutsprocessen, riskerar inskränka på EU:s partnerskapsprincip och hämma fondernas ändamålsenlighet och träffsäkerhet. SFP Skåne-Blekinge framhåller istället att nuvarande strukturfondspartnerskap omvandlas till regionala beslutsgrupper med en sammansättning liknande dagens partnerskap.

SFP Skåne-Blekinge välkomnar att man enligt utredningens förslag förtydligar dagens Strukturfondspartnerskaps roll och uppdrag samt säkerställer en tydlig delegering av beslutsrätten från förvaltande myndighet där mandatet att prioritera av förvaltande myndighet utvalda insatser kvarstår. En organisationsform som benämns både i utredningen och av EU-kommissionens revision är *förmedlande organ*. En organisationsform som idag tillämpas inom Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden där Länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten är sådana förmedlande organ som avses i artikel 71.3 i förordning (EU) 2021/1060. SFP Skåne-Blekinge menar att omvandlandet till förmedlande organ svarar upp väl mot synpunkterna från den revision som utförts av EU-kommissionen samtidigt som man bibehåller de breda partnerskapens lokala och regionala kännedom och möter kravställningen om tillämpning av partnerskapsprincipen och flernivåstyret i hela programcykeln.

Att genomföra EU:s sammanhållningspolitik för att skapa social, ekonomisk och territoriell sammanhållning mellan regioner inom EU kan inte uppnås med en starkare nationell styrning som utredningen föreslår. SFP Skåne-Blekinge menar att partnerskapets myndighetsutövande uppdrag att yttra sig över prioritering av projekt är en grundförutsättning. Partnerskapets myndighetsutövande ansvar gör att partnerskapet har en likvärdig och oberoende ställning i samarbetet med förvaltande myndigheter och andra regionala aktörer.

SFP Skåne-Blekinge vill understryka att flernivåprincipen tillsammans med partnerskapsprincipen är en av EU:s grundpelare och en förutsättning för att initiativ uppstår

Strukturfondspartnerskapet Skåne-Blekinge
Region Skåne
Postadress: Region Skåne, 205 25 Malmö
Besöksadress: Dockplatsen 26, Malmö

Telefon: +46 40 675 32 65
Epost: johanna.haward@skane.se
www.skane.se

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

så nära befolkningen som möjligt. En centralisering av hanteringen av fonderna riskerar att urholka denna grundläggande princip om EU:s funktionssätt. Utredningens ambition är att den regionala och lokala nivån ska ha en strategiskt viktig roll från framtagande till beslut men brister i sin analys av hur detta på bästa sätt förverkligas. Utredningen beskriver vikten av att Tillväxtverket får ett ansvar för hela processen från utlysning till beslut men SFP Skåne-Blekinge vill snarare understryka vikten av att regional och lokal nivå bibehåller ett tydligt ansvar och inflytande över hela processen. Tillväxtverket är en statlig myndighet med en central styrning och saknar det regionala utvecklingsuppdrag, närhet till aktörerna och regionala kännedom och kompetens som krävs för att säkra fondernas ändamålsenlighet och träffsäkerhet.

Regelverket för EU:s fonder ställer krav på att aktörer från lokala och regionala myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer samt företrädare för civilsamhället ska vara involverade under hela programcykeln. I tillämpning av partnerskapsprincipen och i syfte att uppfylla EU:s lagstadgade krav om flernivåstyrelse har Sverige valt att inrätta regionala Strukturfondspartnerskap. Partnerskapets upplägg och konstruktion är därigenom att se som en nationell tolkning och genomförande av EU-rätten. Dagens partnerskap är därmed inte formellt utsedda till förmedlande organ, vilket EU-kommissionens revision anmärkt på. Man har därmed inte anmärkt på prioriteringsuppdraget i sig utan organisationsformen för partnerskapen. Strukturfondspartnerskapet Skåne-Blekinge menar att presenterat alternativ bättre möter EU:s kravställning.

SFP Skåne-Blekinge avstryker utredningens förslag att partnerskapen ska minska i antalet ledamöter. SFP Skåne-Blekinge menar att det är just den breda sammansättningen som är förutsättningen för en bred samhällelig förankring av och inflyttandet i arbetet med Regionalfonden och ESF+. Partnerskapen i sin nuvarande form erbjuder en bred regional plattform för att implementera flernivåstyrelse. Det är inom partnerskapet den lokala, regionala och nationella styrvivåer måste komma överens om hur medel för Regionalfonden och ESF+ kommer att göra mest nytta. Den breda förankringen inom partnerskapet är en viktig förutsättning för att prioriterade insatser ska kunna bidra till sammanhållningspolitikens mål om social, ekonomisk och territoriell sammanhållning samt för att skapa regional nytta.

Förslag till tidplan

Utredningen föreslår att upphäva lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap per 1 juli 2025. Följdändringar i förordningar som hänvisas till denna lag samt förordningstexter för de föreslagna referensgrupperna föreslås att träda i kraft den 1 januari 2028. SFP Skåne-Blekinge anser att ett upphävande av lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap bör ske först när förändringar i de förordningar som det hänvisas till i denna lag samt förordningstexter för en ny ordning föreslås att träda i kraft. Detta för att säkra Sveriges åtagande gentemot EU-förordningen 2021/1060 artikel 8 om partnerskap och flernivåstyrelse under innevarande programperiod.

SFP Skåne-Blekinge anser att förslaget till tidplan med stor sannolikhet kommer att skapa fördröjningar under återstoden av programperioden, vilket riskerar att leda till att utnyttjandegraden för den nuvarande programperioden kommer att understiga förra programperiodens utnyttjandegrad. SFP Skåne-Blekinge föreslår därför att samtliga ändringar förvaltningen för Regionalfonden och ESF+ ska verkställas tidigast den 1 januari 2028.

Strukturfondspartnerskapet Skåne-Blekinge
Region Skåne
Postadress: Region Skåne, 205 25 Malmö
Besöksadress: Dockplatsen 26, Malmö

Telefon: +46 40 675 32 65
Epost: johanna.haward@skane.se
www.skane.se

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden